

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ**

РАГУЛІНА Надія Вікторівна

УДК 338.23:330.322:(327.56+338.14)

**РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ
ПОЛІТИКИ ПОСТ-КОНФЛІКТНОГО ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Краматорськ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України (м. Краматорськ).

Науковий керівник – доктор економічних наук, доцент
Шкрабак Ірина Володимирівна,
Донбаська державна машинобудівна академія
Міністерства освіти і науки України
(м. Краматорськ), професор кафедри
менеджменту.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор **Белопольський Микола Григорович**,
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» МОН України
(м. Маріуполь), завідувач кафедри обліку і аудиту;

кандидат економічних наук, доцент **Стрельников Роман Миколайович**, ДВНЗ
«Донецький національний технічний університет» МОН України
(м. Покровськ), докторант.

Захист дисертації відбудеться *26 грудня 2018 року о 11:00* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03 у Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 84313, м. Краматорськ, вул. Академічна, 72, ауд. 1319.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 84313, м. Краматорськ, вул. Академічна, 72.

Автореферат розісланий *23 листопада 2018 року*.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат економічних наук, доцент

К. Є. Мойсеєнко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В економічній сфері наслідками політичної кризи і воєнного конфлікту на території України стали: стрімке падіння макроекономічних показників, порушення внутрішніх і зовнішніх господарських зв'язків, втрата промислових підприємств і порушення міжгалузевих комплексів, зменшення експортного потенціалу, обвал національної валюти, зростання рівня безробіття, поява більше, ніж 1,5 млн внутрішньо переміщених осіб (ВПО), мілітаризація економіки і зростання навантаження на державний бюджет України. З припиненням масштабних збройних зіткнень почалася стадія пост-конфліктного відновлення, в тому числі – в економічній сфері, що потребує створення дієвих механізмів реалізації державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки, ключовим серед яких є інвестиційний механізм, спрямований на забезпечення процесів економічного відродження країни фінансовими і матеріальними ресурсами. Разом з тим, наслідки конфлікту для національної економіки та її післякризовий стан зумовлюють необхідність трансформації інвестиційного механізму відповідно до нових факторів і чинників, що детермінують економічні процеси і явища в Україні сьогодні.

Питання відродження економіки на різних стадіях конфлікту досліджували у своїх працях як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, зокрема: І. Абакумова, О. Балуєва, М. Белопольський, Р. Бортник, Г. Гусейнов, Н. Музаффарлі, О. Полгородник, А. Полчанов, С. Патрик [*S. Patrick*], Д. Салмонс [*D. Salomons*], С. Форман [*S. Forman*]. Теоретичне підґрунтя інвестиційної діяльності закладене в наукових працях Дж. М. Кейнса [*J. M. Keynes*], М. Міллера [*M. Miller*], А. Р. Тюрго [*A. R. Turgot*], сучасна теорія і практика інвестиційної діяльності, розвитку механізмів підвищення її ефективності в економічних системах усіх рівнів досліджувалася такими вченими, як: С. Аптекарь, І. Бланк, А. Дука, Н. Рекова, Р. Стрельников, В. Хобта, І. Шкрабак та ін.

Незважаючи на значний науковий доробок у сфері інвестиційного забезпечення національного економічного розвитку і державного регулювання інвестиційних процесів на різних рівнях економіки, потребують додаткового обґрунтування теоретико-методичні підходи до формування державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки та інвестиційного механізму її реалізації, групування ситуативних факторів впливу на стан економічної системи у післякризовий період, концептуальні засади і методичний підхід до структурної і функціональної організації інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного економічного відновлення і напрями його трансформації, комплекс організаційно-правового забезпечення його розвитку на наступних стадіях подолання конфлікту.

Усе вищезазначене обумовлює актуальність теми дисертації, постановку її мети та завдань, вибір методів дослідження, визначення його об'єкта і предмета, а також структуру роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Донбаської державної

машинобудівної академії МОН України за темою «Фундаментальні та прикладні аспекти фіскальної децентралізації як засобу реалізації соціально-економічної політики на пост-конфліктних територіях» (номер держреєстрації 0117U001166, 2017-2018 рр.), в межах якої автором обґрунтовані методи та інструменти оцінки фінансового потенціалу місцевих бюджетів пост-конфліктних територій України, розвинуто зміст і принципи бюджетної політики за умов пост-конфліктного відновлення національної економіки, запропоновано удосконалений інвестиційний механізм відновлення економіки України на пост-конфліктній стадії та науковий підхід до поліпшення його організаційно-правового забезпечення; Донецького державного університету управління Міністерства освіти і науки України за темою «Інвестиційний механізм державного управління національною економікою» (номер держреєстрації 0113U005210, 2013-2014 рр.), в рамках якої узагальнено інструменти інвестиційного механізму стимулювання розвитку країн і регіонів.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є поглиблення теоретичних основ та інституціональних засад, удосконалення методичних і організаційних підходів до розвитку інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки.

Для досягнення зазначеної мети в роботі поставлено такі *завдання*:

узагальнити теоретико-методичні підходи і зарубіжний досвід формування і реалізації державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки;

систематизувати і розвинути наукові засади формування інвестиційного механізму пост-конфліктного відновлення національної економіки;

виявити детермінанти розвитку інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення економіки України;

визначити інституціональні передумови формування державної політики пост-конфліктного відновлення економіки України та інвестиційного механізму її реалізації;

концептуалізувати методичний підхід до розвитку інвестиційного механізму державної політики економічного відновлення України;

удосконалити інвестиційний механізм відновлення економіки України на пост-конфліктній стадії;

удосконалити науковий підхід до поліпшення організаційно-правового забезпечення розвитку інвестиційного механізму пост-конфліктного відновлення економіки України.

Об'єктом дослідження є процес пост-конфліктного відновлення національної економіки України.

Предметом дослідження є теоретико-методичні, інституціональні та організаційні засади розвитку інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення економіки.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основу дослідження становлять фундаментальні положення теорії інвестицій, теорії економічної динаміки, напрацювання вітчизняних та закордонних вчених в сфері державної політики регулювання економічного розвитку, інвестиційної діяльності.

У роботі застосовано комплекс загальнонаукових і конкретно-наукових методів дослідження, зокрема: *абстрактно-логічний метод, узагальнення, інтен-аналіз нарративних джерел, систематизація, системний і структурний аналіз і синтез* (при дослідженні теоретико-методичних підходів і зарубіжного досвіду пост-конфліктного відновлення, розвитку наукових положень щодо формування інвестиційного механізму постконфліктного відновлення національної економіки); *порівняння, групування, статистичний аналіз, ситуаційний підхід* (в процесі аналізу стану і закономірностей розвитку інвестиційного механізму економіки України, виявлення ситуаційних детермінантів його трансформації в пост-конфліктний період); *конкретизація, структурування* (при визначенні комплексу інституціональних передумов розвитку інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки), *концептуалізація, декомпозиція* (в процесі удосконалення методичного підходу до розвитку інвестиційного механізму пост-конфліктного відновлення економіки України), *структурно-функціональний метод, ієрархічне упорядкування* (при удосконаленні інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення економіки України); *логічного узагальнення* (для формування висновків).

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти України з питань економічного розвитку, резолюції Ради безпеки ООН, звіти і доповіді міжнародних миротворчих місій, волонтерських організацій, дані Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, НБУ, Міністерства соціальної політики України, Міністерства інфраструктури України, Міністерства енергетики і вугільної промисловості України, МВФ, Світового банку, монографії та періодична література, результати власних досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретичних основ та інституціональних засад, удосконаленні методичних й організаційних підходів до розвитку інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки, спрямованого на відтворення і подальше збереження структурної і функціональної цілісності економічних систем мікро-, мезо- і макрорівня на усіх стадіях подолання конфлікту. Результати дисертації, які характеризують її наукову новизну, полягають у такому:

удосконалено:

інформаційно-аналітичне забезпечення розвитку інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення економіки України шляхом визначення його базисних детермінантів (стан і закономірності зміни у доконфліктний період) і ситуативних детермінантів (трансформації стану об'єктів державної політики пост-конфліктного відновлення на особистісному, мікро-, мезо-, і макрорівні), що дозволить підвищити обґрунтованість управлінських рішень в процесі формування державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки і розвитку інвестиційного механізму її реалізації;

методичний підхід до розвитку інвестиційного механізму державної політики економічного відновлення України, особливістю якого є обґрунтування вихідного постулату і концептуальних положень його розбудови, конкретизація цілей за

стадіями конфлікту і рівнями об'єктів вказаної державної політики та система моніторингу результативності за динамікою макроекономічних показників, що сприятиме оптимізації комплексу методів та інструментів інвестиційного механізму;

інвестиційний механізм державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки за рахунок трансформації його структурних елементів, що здійснено шляхом визначення трьох основних цілей (відновлення цілісності господарського комплексу національної економіки України і зменшення дисбалансу галузевої структури економіки; підвищення конкурентоспроможності національної економіки і її суб'єктів; забезпечення соціальної спрямованості економічного відновлення країни), які конкретизовані комплексом завдань на особистісному, мікро-, мезо-, макрорівні з визначенням пріоритетів, методів, інструментів і важелів їх вирішення, що дозволить забезпечити результативність інвестиційного механізму економічного відновлення на пост-конфліктній стадії;

науковий підхід до забезпечення повноти і системності організаційно-правових засад розвитку інвестиційного механізму пост-конфліктного відновлення економіки України, який реалізується у напрямках: правовому (прийняття програмного документу, що визначає концептуальні основи і принципи державної політики подолання наслідків конфлікту в економічній сфері, з дорожньою картою її реалізації; затвердження організаційно-методичних засад моніторингу результативності функціонування інвестиційного механізму на пост-конфліктній стадії; оновлення стратегічних напрямів і пріоритетних галузей пост-конфліктного відновлення; внесення змін і доповнень до податкового й інвестиційного законодавства), організаційному (створення порядків, процедур і протоколів взаємодії органів сектору безпеки і оборони України з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, науковими установами, інституціями громадянського суспільства), що у сукупності створює цілісне правове й організаційне підґрунтя для розвитку інвестиційного механізму пост-конфліктного відновлення економіки України;

дістали подальшого розвитку:

теоретико-методичні засади формування і реалізації державної політики пост-конфліктного відновлення за рахунок узагальнення і конкретизації її основних структурних сегментів (національна безпека і оборона, політико-правовий, державотворчий, соціальний, економічний), виявлення детермінантів (базисних і ситуативних) і систематизації принципів її побудови (загальносистемні, діяльнісні) і виокремлення чотирьох рівнів об'єктів (особистісний, мікро-, мезо, макрорівень), що дозволить структурувати інструменти і механізми державної політики пост-конфліктного відновлення;

наукові положення щодо формування інвестиційного механізму постконфліктного відновлення національної економіки за рахунок визначення факторів (стадія конфлікту, структура джерел інвестування, структура інвестицій за економічною діяльністю і за країнами-інвесторами) і специфіки їх впливу на зміст основних структурних елементів зазначеного механізму, що створює наукові передумови структурної і функціональної оптимізації інвестиційного механізму

пост-конфліктного відновлення економіки України;

систематизація інституціональних передумов розвитку інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки, заснована на структуруванні комплексу створених правових основ і принципів регулювання суспільних відносин за сегментами зазначеної політики (національна безпека і оборона – забезпечення економічної екологічної, енергетичної безпеки; державотворчий – адміністративна і фіскальна децентралізація, перетворення регіону на самостійний суб'єкт господарювання; соціальний – поліпшення виконання державою функцій соціального захисту і соціального забезпечення громадян, відновлення інфраструктури контрольованих територій; економічний – забезпечення ефективності використання коштів держбюджету, міжнародної економічної допомоги; перехід держави до непрямих інструментів стимулювання економічного розвитку; спрощення й оптимізація оподаткування; прискорення інноваційного розвитку; трансформація зовнішньоторговельних зв'язків), що сприятиме розвитку законодавчої бази інвестиційної діяльності відповідно до стадій врегулювання конфлікту.

Практичне значення одержаних результатів. Наукові результати дисертації доведені до рівня практичних рекомендацій і знайшли своє практичне застосування в діяльності Департаменту економіки Донецької обласної державної адміністрації в процесі розробки «Програми економічного і соціального розвитку Донецької області на 2018 рік та основні напрями розвитку на 2019 і 2020 роки» (довідка № 0.1/19-4821/4-4 від 19.04.2018 р.), зокрема, в частині залучення інвестиційних ресурсів, в т.ч. – через механізми державно-приватного партнерства; часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів МСБ, Громадської організації «Східноукраїнське патріотичне об'єднання» при здійсненні консультування об'єднаних територіальних громад Донецької області з розробки планів стратегічного розвитку (довідка б/н від 3.04.2018 р.). Результати дисертації запроваджені в навчальний процес Донбаської державної машинобудівної академії МОН України при викладанні курсів «Міжнародні стратегії економічного розвитку», «Інвестування» (довідка № № 036–05/509 від 06.04.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним дослідженням, в якому автором здійснено оригінальний внесок у поглиблення теоретичних та інституціональних засад, удосконалення методичних і організаційних підходів щодо розвитку інвестиційного механізму державної політики відновлення української економіки у пост-конфліктний період. Основні висновки та пропозиції, сформульовані в дисертації, одержано автором особисто. З наукових робіт, опублікованих у співавторстві, використані лише ті ідеї, які належать дисертанту.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертації обговорювалися та були схвалені на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: «Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: освітньо-наукові та виробничі засади» (м. Миколаїв, 22-24 лист. 2017 р.), «Стратегічний потенціал державного та територіального розвитку» (м. Маріуполь, 3-4 жовт. 2017 р.), «Регіональний розвиток – основа становлення

української держави» (м. Донецьк, 3-4 квіт. 2014 р.) і всеукраїнській науково-практичній конференції «Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання» (м. Кременчук, 19-21 лют. 2015 р.).

Публікації. Основні ідеї, положення і результати дисертаційної роботи відображено у 13 наукових публікаціях, з яких: одна – розділ у колективній монографії, сім – статті у наукових фахових виданнях України обсягом 3,5 ум.-друк. арк. (в т.ч. три – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз); п'ять – публікації апробаційного характеру обсягом 1,3 ум.-друк. арк. Загальний обсяг публікацій становить 17,2 ум.-друк. арк.; особисто автору належать 5,03 ум.-друк. арк.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел за розділами (192 джерела на 21 сторінці), чотирьох додатків на 14 сторінках, містить 31 таблицю та 30 рисунків. Основний текст роботи викладено на 206 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 241 сторінку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико-методичні засади розвитку інвестиційного механізму відновлення національної економіки у пост-конфліктний період**» узагальнено теоретичні підходи до пост-конфліктного відновлення національної економіки і зарубіжний досвід формування і реалізації державної політики пост-конфліктного відновлення; обґрунтовані наукові положення щодо формування інвестиційного механізму пост-конфліктного відновлення національної економіки.

Воєнний конфлікт як встановлення або відновлення політичного, ідеологічного, економічного, етнічного, конфесійного домінування окремих держав, соціальних груп, політичних сил, яке здійснюється з двостороннім використанням воєнної сили, охоплюючи кордони, частину або всю територію однієї або кількох країн-учасниць, призводить національну економіку країни, на території якої відбувається конфлікт, до специфічного стану, що характеризується такими процесами і явищами, як: руйнація системи економічної безпеки держави і особистості, погіршення макроекономічних показників; припинення або спад промислового і сільськогосподарського виробництва; розрив господарських зв'язків між опонентами в конфлікті; розбалансування ринкового механізму економіки, стрімке зростання спекулятивних проявів; скорочення або припинення інвестиційних процесів в зоні конфлікту; дисбаланси або припинення функціонування ринку праці; мілітаризація економіки; скорочення або припинення інноваційної діяльності, що не обслуговує воєнний конфлікт.

Динаміка і ступінь прояву зазначених процесів і явищ у національній економіці залежать від масштабу воєнного конфлікту (глобальний, регіональний, національний, локальний, прикордонний) і стадії його розвитку. Обґрунтовано, що окрім критеріальних ознак настання пост-конфліктної стадії (припинення активних воєнних дій, усталення лінії розмежування збройних сил конфліктуючих сторін, відновлення суспільно-політичного діалогу), на формування державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки і механізму її реалізації суттєво впливає низка чинників, зумовлених наслідками кризової фази конфлікту:

ступінь порушення господарського комплексу національної економіки внаслідок втрати територіальної цілісності;

ступінь галузевого дисбалансу в національному господарському комплексі і його характеристики, порушення міжгалузевих комплексів національної економіки;

зростання видатків на соціальний захист населення і ступінь структурного дисбалансу Державного бюджету;

ступінь втрати економічної активності на усіх рівнях економічної системи.

На основі систематизації зарубіжного досвіду і узагальнення теоретичних підходів до пост-конфліктного відновлення національної економіки обґрунтовано, що державна політика у цій сфері формується з дотриманням комплексу принципів, який може бути структурований за областю застосування на загальносистемні принципи (науковість, системність, гнучкість, безперервність) і діяльнісні (економічність, ефективність, поетапність, дискретність, відкритість, стратегічна перспектива), і ґрунтується на п'яти системно пов'язаних цільових сегментах (національної безпеки і оборони, політико-правовому, соціальному, економічному, державотворчому). Обґрунтовано необхідність диференціації об'єктів державної політики пост-конфліктного відновлення за рівнями (особистісний, мікро-, мезо-, макрорівень), що дозволить структурувати інструменти політики пост-конфліктного відновлення економіки і механізми її реалізації (рис. 1).

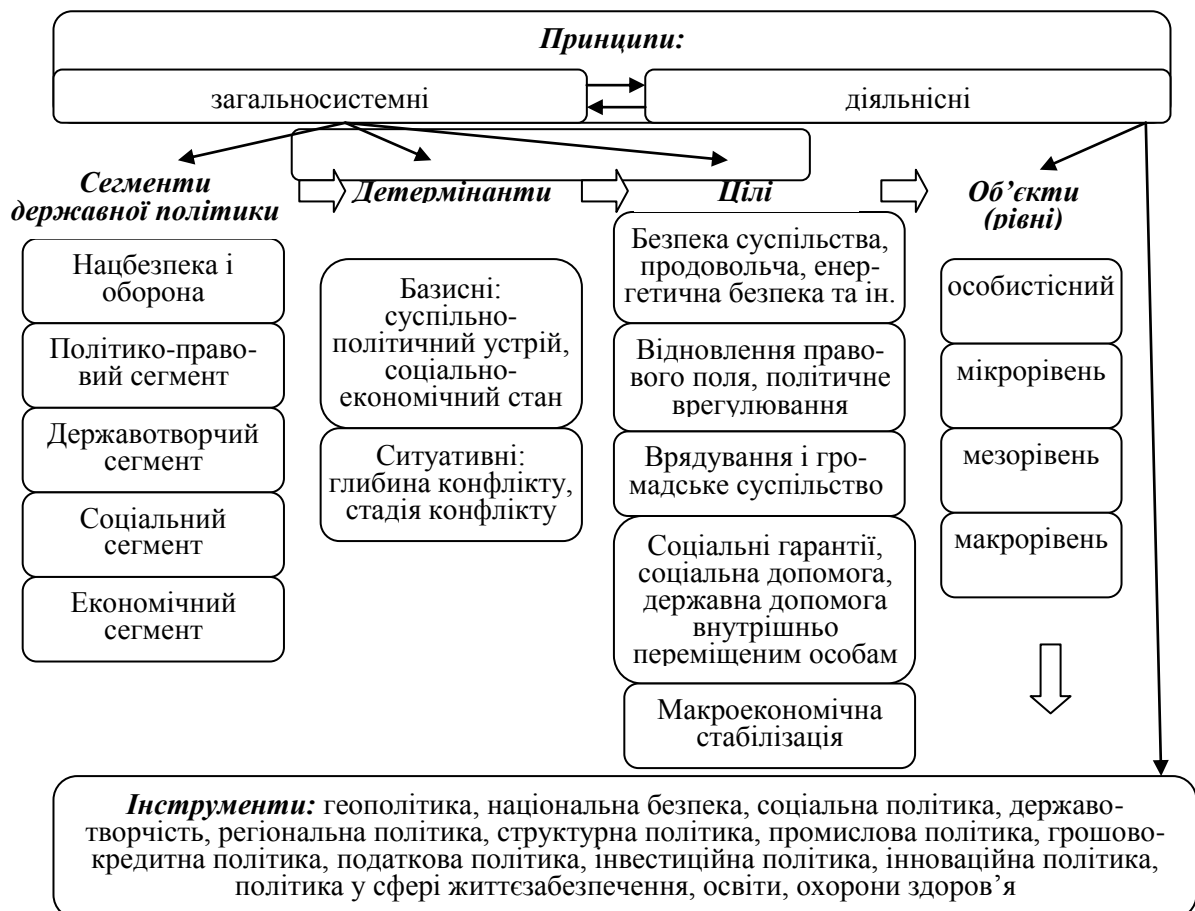

Рис. 1 – Архітектура державної політики пост-конфліктного відновлення

Узагальнення і систематизація зарубіжного і вітчизняного досвіду пост-конфліктного відновлення показали, що роль і місце інвестицій як грошових,

майнових, інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення іншого виду ефекту, а також механізму забезпечення їх притоку в національну економіку суттєво різняться залежно від стадії конфлікту. На стадії кризи превалюють цілі національної безпеки і оборони, державотворчого і соціального сегментів на особистісному і макрорівні, в структурі джерел головна роль належить міжнародній допомозі (макрорівень), а також волонтерству і краудфандингу (особистісний рівень).

На стадії пост-конфліктного відновлення на усіх рівнях додаються цілі політико-правового сегменту (основне джерело інвестування – міжнародні організації, державний бюджет) і економічного сегменту (в структурі джерел збільшується питома вага зовнішніх інвестицій та інвестицій за участю держави: пряме фінансування інвестиційних проєктів, пайова участь держави в інвестиційних програмах, державні гарантії інвестицій). На стадії після урегулювання конфлікту основними тенденціями є скорочення обсягів допомоги міжнародних організацій, зростання питомої ваги власних коштів підприємств і місцевих бюджетів, бюджетна лінія спрямовується на відновлення або формування нових міжгалузевих комплексів, а цілі економічного сегменту формулюються одночасно як базисні для забезпечення соціальних цілей і цілей національної безпеки і оборони. Стадія довгострокового відновлення характеризується усталенням інвестиційного механізму економічного розвитку країни, за всіма структурними елементами спрямованого на забезпечення стабільного економічного зростання і високого рівня національної економічної безпеки на засадах поєднання державного і ринкового механізмів регулювання.

Додатковими факторами, що визначають зміст основних структурних елементів інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки (зокрема: структуру, цілі, функції, методи, інструменти і важелі, технології) виступають зміна структури іноземних інвестицій за країнами світу (через розрив господарських зв'язків між учасниками конфлікту) і структурні зрушення у напрямках інвестування (відповідно до стратегічних пріоритетів пост-конфліктного відновлення).

У другому розділі **«Діагностика стану інвестиційного механізму забезпечення економічного розвитку України у пост-конфліктний період»** проаналізовано стан, виявлені закономірності розвитку інвестиційного механізму національної економіки, а також ситуативні детермінанти його трансформації в пост-конфліктний період; визначені інституціональні передумови розвитку інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення економіки України.

Діагностика стану інвестиційного механізму національного економічного розвитку свідчить про його недостатню ефективність і в доконфліктний період. Так, частка інвестицій у основний капітал у 2012 р. не перевищувала 19,4 %, що не забезпечувало мінімального рівня економічної безпеки країни за цим показником ($\geq 25\%$). При цьому до 2013 року спостерігалось незначне зростання інших показників інвестиційних процесів у макроекономічному вимірі (табл. 1), і його темпи знижувалися. Темпи зростання інвестицій у нематеріальні активи підприємств суттєво

випереджували показник по матеріальним активам, що свідчить про тенденцію до збільшення інноваційної діяльності вітчизняних підприємств.

У структурі джерел інвестування лідерами за обсягами коштів залишалися підприємства і організації (більше 70 % від загальних обсягів), і їх частка стабільно зростала, що пояснює зміни у структурі капітальних інвестицій за видами економічної діяльності. Так, лідируючі позиції тут посідала промисловість, частка якої зросла з 30,7 % у 2010 р. до 39,0 % у 2013 р., сільське господарство (6,1 % та 7,4 % відповідно), а також державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування (4,3 % та 4,8 % відповідно). Частки інших видів економічної діяльності у структурі капітальних інвестицій зменшилися, особливо у сферах з високою долею малих і мікропідприємств (комп'ютерне програмування та надання інших інформаційних послуг; професійна, наукова та технічна діяльність; операції з нерухомим майном; оптова та роздрібна торгівля та ін.). Частка бюджетних коштів усіх рівнів сумарно не перевищувала 10,5 % і зменшилася у 2013 р. вдвічі. Частка залучених позикових коштів коливалася на рівні 14 %, а коштів населення на будівництво житла – на рівні 9 %. Частка коштів Державного і місцевих бюджетів сумарно не перевищувала 10,5 % і зменшилася у 2013 р. вдвічі.

Таблиця 1 – Окремі характеристики інвестиційних процесів в Україні у 2010-2017 рр.

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Абсолютні показники, млн дол США</i>								
ВВП	136417	163423	176235	177834	130908	90524	93812	112154
Капітальні інвестиції	22755	30283	34195	31268	18459	12502	14058	16861
Освоєні капітал. інвестиції	23824	29892	33003	31013	17167	11497	12765	15521
Інвестиції у матер. активи	21884	29106	33143	29950	17838	11660	13595	16244
Інвестиції у нематер. активи	871	1176	1051	1311	621	841	462	617
Капітальні інвестиції на душу населення (дол. США)	495	661	749	686	406	291	328	395
<i>Структурні показники за джерелами інвестування, %</i>								
Коштів Держбюджету	5,662	7,202	5,961	2,471	1,248	2,534	2,579	3,411
Коштів місцевих бюджетів	3,174	3,211	3,131	2,720	2,697	5,221	7,465	9,268
Власних коштів підприємств	61,676	61,160	62,643	66,348	70,472	67,499	69,253	69,139
Кредитів банків та ін. позик	12,675	15,190	14,538	13,901	9,908	7,594	7,546	6,598
Коштів іноземних інвесторів	2,062	2,088	1,795	1,709	2,570	2,997	2,737	1,384
Коштів населення на будівництво житла	10,459	7,290	8,262	9,634	10,056	11,711	8,333	7,314
Інших джерел	4,293	3,860	3,671	3,216	3,049	2,444	2,087	2,886

Динаміка показників інвестиційних процесів свідчить, що у 2014 р. стався перелам усталених тенденцій, а з 2015 р. намітилися нові, що свідчить про вихід України на стадію пост-конфліктного відновлення. Відмічається зростання майже по всім основним абсолютним показникам, хоча доконфліктного рівня не досягнуто. Скорочення частки кредитів банків та інших позик пояснюється їх чутливістю до суспільно-політичної нестабільності в країні і зниженням обсягів промислового виробництва. Зростання частки коштів іноземних інвесторів протягом 2014-2016 рр. відображає також допомогу Україні міжнародних фінансових організацій у період

кризи. За абсолютними показниками серед лідерів за обсягами прямих інвестицій (акціонерний капітал) в економіку України з країн світу залишаються Кіпр, Нідерланди і Російська Федерація (у 2017 р. її частка складала 11,5 % порівняно з 6,5 % у 2010 р.). В цілому з 2010 р. обсяг прямих інвестицій в економіку України з країн світу скоротився на 20 %. Присутні зрушення у структурі прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності: частка інвестицій у промисловість скоротилася з 31,5 % до 25,4 % (переважає переробна – 20 %, в якій 19,7 % – частка металургійного виробництва, готових металевих виробів, крім машин і устаткування), у фінансову та страхову діяльність – з 29,6 % до 27,4 %, у оптову і роздрібну торгівлю – зросла з 11 % до 14,6 %. Відзначено незначне збільшення прямих інвестицій в інші види економічної діяльності: виробництво харчових продуктів, професійна наукова та технічна діяльність, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування та ін. Результати аналізу характеризують як базисні детермінанти розвитку інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки (період до 2013 р.), так і ситуативні – після закінчення стадії кризи (2014-2015 рр.).

Глибина конфлікту характеризується окупацією частини Донецької і Луганської областей і анексією півострова Крим (7 % території і 13 % населення) Кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) станом на кінець 2017 р. складала 1489659 осіб., а за перший квартал 2018 р. збільшилася на 12360 осіб. ВПО нерівномірно розселені по території країни: лідирують Донецька і Луганська обл. (548144 і 292191 осіб відповідно), де їх кількість стабільно зростає, м. Київ (162334 осіб), Харківська і Київська обл. (125132 та 63587 осіб відповідно). Обсяги матеріальної допомоги ВПО, передбачені Держбюджетом, зросли з 510 млн грн у 2014 р. до 3212 млн грн. У 2018 р., кількість працевлаштованих ВПО збільшилася, але не перевищує 44 % (на початок 2018 р.). Умови проживання ВПО: 66 % – оренда житла, 22 % – проживання у родичів, 1 % – у власному житлі на контрольованій території України. В цілому по країні рівень безробіття зріс на 2 %.

На мікрорівні ситуативні детермінанти проявляються у прискоренні темпів зростання кількості юридичних осіб за видами економічної діяльності (лідери: постачання електроенергії, газу, пари та кондиційного повітря – 27,3 %, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 12,3 %), збереженні високої частки власних коштів в структурі джерел інвестування, зменшенням кількості великих і середніх підприємств і зростанням кількості малих, особливо – мікропідприємств, в структурі яких найбільша частка (24,8 %) припадає на оптову і роздрібну торгівлю і ремонт автотранспортних засобів, 14,2 % – на сільське господарство, 11,0 % – на промислове виробництво, по 10,0 % – на операції з нерухомістю і будівництво, 8,2 % – на професійну та науково-технічну діяльність.

На мезорівні ситуативними детермінантами виступають: порушення паливно-енергетичного і металургійного міжгалузевих комплексів (втрата підприємств Донецької і Луганської обл.), транспортного комплексу (втрата морських портів Євпаторії, Ялти, Севастополя, Феодосії, Керчі, блокада портів Маріуполя і

Бердянська), а також зрушення у структурі джерел інвестування (стрімке – втричі – зростання частки коштів місцевих бюджетів).

Системно-структурний аналіз правового поля формування державної політики пост-конфліктного відновлення дозволив конкретизувати і систематизувати інституціональні передумови розвитку інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення (рис. 2).

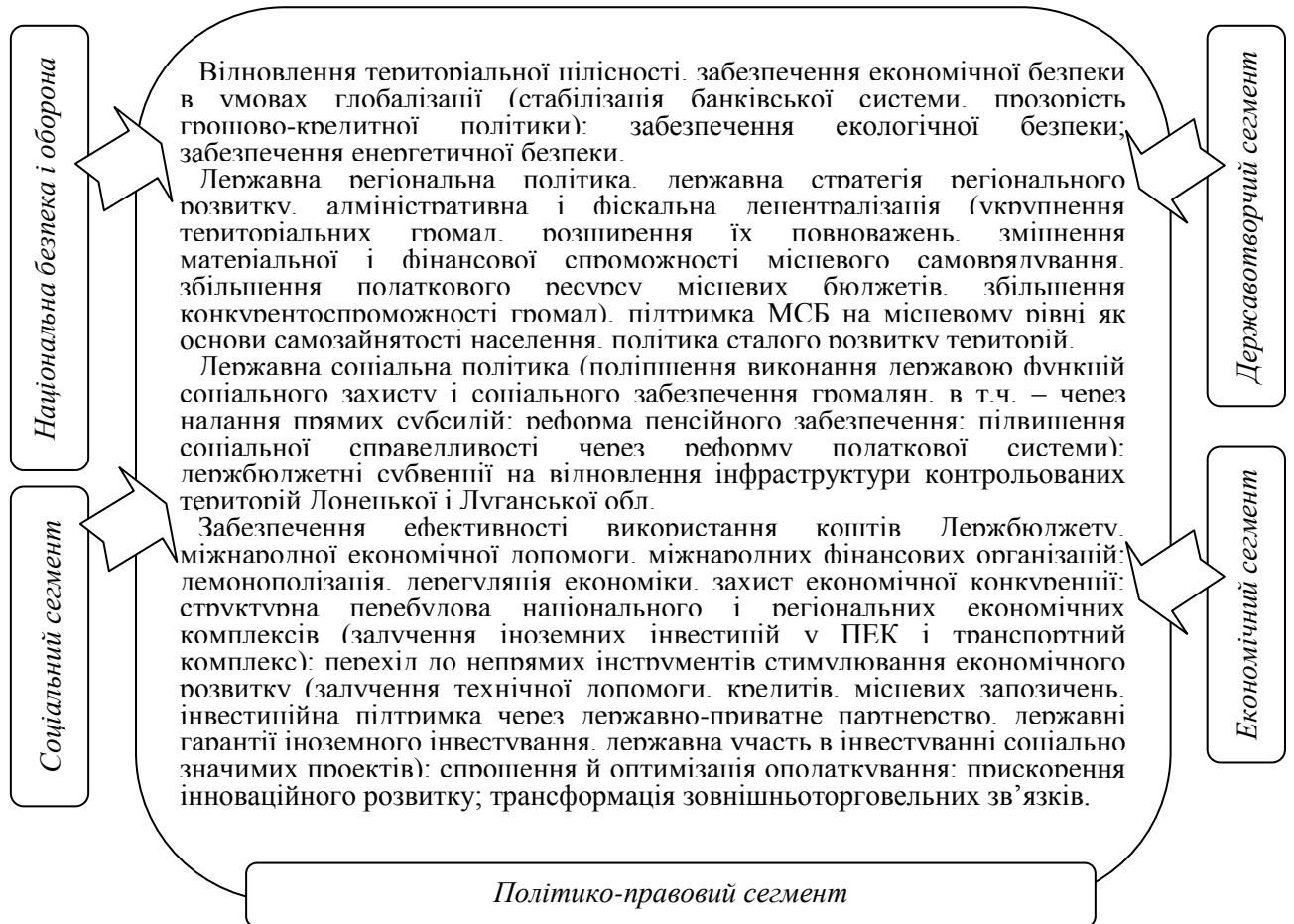

Рис. 2 – Комплекс інституціональних передумов розвитку інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки

Обґрунтовано, що сформований комплекс інституціональних передумов інвестиційного забезпечення державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки не акцентує поетапності її реалізації, особливо з огляду на можливість «замороження» конфлікту без відновлення територіальної цілісності держави і цілісності її господарського комплексу.

У третьому розділі «**Науково-практичні рекомендації щодо розвитку інвестиційного механізму відновлення економіки України у пост-конфліктний період**» концептуалізовано і удосконалено методичний підхід до розвитку інвестиційного механізму державної політики економічного відновлення на післякризових стадіях; удосконалено інвестиційний механізм державної політики

пост-конфліктного відновлення національної економіки та організаційно-правові засади його розвитку.

Удосконалення наукового підходу до розвитку інвестиційного механізму державної політики економічного відновлення (рис. 3) засновується на сформульованому вихідному постулаті, дотримання якого відновлює в повній мірі принцип поетапності її реалізації, і розкривається у чотирьох обґрунтованих в роботі положеннях, що складають його концептуальну основу.

Вихідний постулат: відновлення і подальше збереження структурної і функціональної цілісності економічних систем мікро-, мезо- і макrorівня на усіх стадіях подолання конфлікту як основа реалізації державної політики пост-конфліктного відновлення

Концептуальна основа: повнота і завершеність інвестиційного механізму на кожній післякризовій стадії; гнучкість і адаптивність до зміни внутрішніх і зовнішніх умов функціонування задля забезпечення його системної цілісності при зміні стадій від пост-конфліктного до довгострокового відновлення національної економіки; спрямованість на реалізацію цілей усіх структурних сегментів державної політики пост-конфліктного відновлення на усіх рівнях її об'єктів; забезпечення економічної безпеки України в умовах глобалізації і відкритості економіки

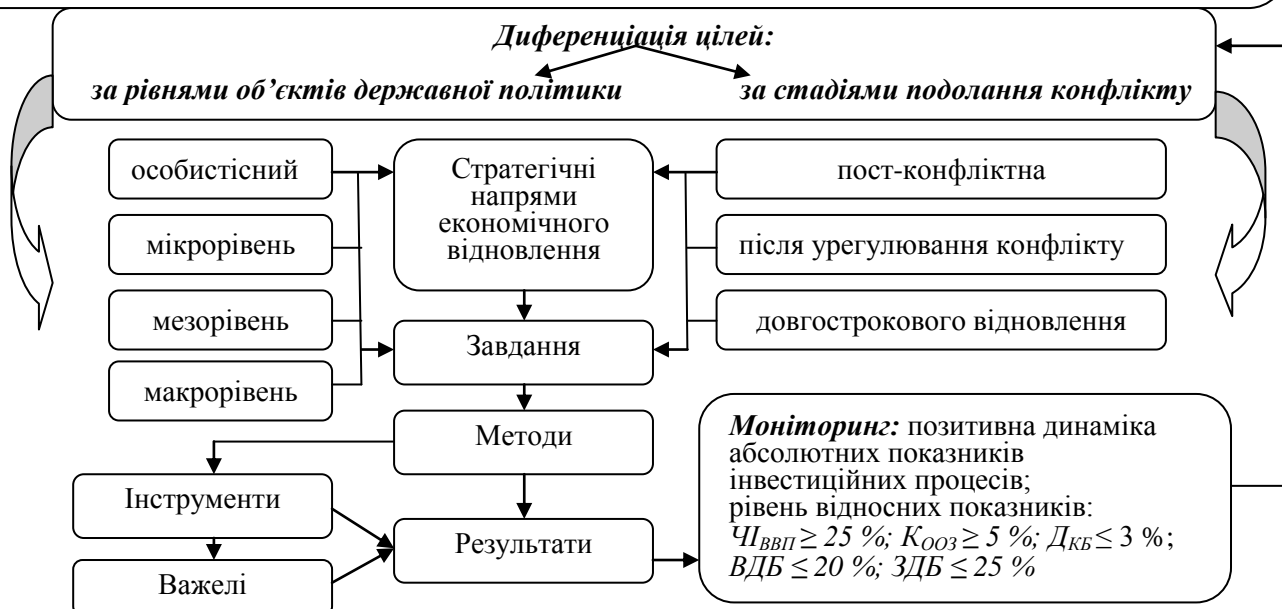

Рис. 3 – Концептуалізація наукового підходу до розвитку інвестиційного механізму державної політики економічного відновлення ($CI_{ВВП}$ – частка інвестицій у ВВП; $K_{ООЗ}$ – коефіцієнт оновлення основних засобів; $Д_{КБ}$ – дефіцит консолідованого бюджету; $ВДБ$ – внутрішній державний борг; $ЗДБ$ – зовнішній державний борг)

Такий підхід передбачає диференціацію цільових орієнтирів за стадіями виходу з конфлікту з уточненням стратегічних напрямів і пріоритетних галузей і сфер, на економічне відновлення яких спрямовується інвестиційний механізм, завдання якого конкретизуються на усіх рівнях об'єктів відповідної державної політики. Це дозволяє сформулювати оптимальний комплекс методів, інструментів і важелів інвестиційного механізму реалізації державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки, моніторинг результативності якого

здійснюється за динамікою показників інвестиційних процесів і рівнем показників економічної безпеки держави.

Базисні і ситуативні детермінанти розвитку інвестиційного механізму державної політики економічного відновлення на пост-конфліктній стадії зумовили необхідність трансформації його основних структурних елементів. Сформульовано три основні *цілі*, які конкретизуються у комплексі *завдань*, структурованих за рівнями об'єктів державної політики пост-конфліктного відновлення з визначенням пріоритетних напрямів, *методів, інструментів і важелів* інвестиційного механізму.

Ціль 1: відновлення цілісності господарського комплексу національної економіки України; зменшення дисбалансу галузевої структури економіки. *Завдання:* 1.1) відновлення цілісності міжгалузевих комплексів. *Пріоритети:* ПЕК, металургійний, транспортний комплекс. *Методи:* адміністративно-правові (*інструменти:* співпраця з міжнародними фінансовими організаціями; адміністрування коштів міжнародних фінансових організацій), економічні (*інструменти:* державні гарантії іноземних інвестицій, пряме бюджетне фінансування); 1.2) сприяння відродженню і формуванню нових територіальних (регіональних) господарських комплексів. *Пріоритети:* відповідно до спеціалізації регіону; сфера забезпечення життєдіяльності населення. *Методи:* організаційні (*інструменти:* державно-приватне партнерство), економічні (*інструменти:* грошово-кредитна політика, бюджетна політика (місцеві бюджети), місцеві позики, комунальна власність). 1.3) залучення інвестицій у розвиток вітчизняних підприємств, розвиток нових сфер господарської діяльності. *Пріоритети:* сектор ІТ, «мала» енергетика, транспорт, туризм, харчова, переробна промисловість, традиційні промисли. *Методи:* економічні (*інструменти:* інвестиційна, інноваційна, податкова, грошово-кредитна політика, грантові програми, місцеві позики). 1.4) сприяння розвитку середнього і малого бізнесу, у тому числі – мікробізнесу. *Пріоритети:* сільське господарство, традиційні промисли, сфера послуг. *Методи:* економічні непрямі (*інструменти:* податкова, грошово-кредитна політика, грантові програми, місцеві позики, залучення коштів населення)

Ціль 2: підвищення конкурентоспроможності національної економіки і її суб'єктів. *Завдання:* 2.1) забезпечення інноваційної основи економічного відновлення. *Пріоритети:* сектори, здатні сприяти інноваціям, модернізації і створенню високої доданої вартості, стратегічно важливі сфери і галузі. *Методи:* економічні прямі і непрямі (*інструменти:* прямі бюджетні витрати, дотації, субсидії; амортизаційна, інноваційна, інвестиційна, грошово-кредитна політика). 2.2) стимулювання інтегрованих регіональних економічних утворень. *Пріоритети:* транспортно-логістичні кластери і системи, інноваційні й наукоємні виробництва. *Методи:* організаційні (*інструменти:* кластерна політика, організаційні технології), економічні (*інструменти:* інвестиційна, інноваційна, податкова, грошово-кредитна політика, грантові програми, місцеві позики, державно-приватне, публічно-приватне партнерство, технології регіонального маркетингу). 2.3) активізація інноваційної діяльності підприємств. *Пріоритети:* сектори з високим попитом на світових ринках. *Методи:* економічні непрямі (*інструменти:* інноваційна, інвестиційна,

кредитна, податкова політика, технології регіонального маркетингу). 2.4) розвиток інноваційного малого і мікробізнесу. *Пріоритети:* сфери надання науково-технічних, маркетингових, логістичних послуг, екологічне підприємництво, «мала» енергетика. *Методи:* економічні непрямі (*інструменти:* інноваційна, інвестиційна, кредитна, податкова політика, політика у сфері МСБ)

Ціль 3: забезпечення соціальної спрямованості економічного відновлення країни. *Завдання:* 3.1) забезпечення зростання обсягів надходжень до бюджетів усіх рівнів. *Методи:* економічні непрямі (*інструменти:* інноваційна, інвестиційна, кредитна, податкова, промислова політика). 3.2) реалізація інвестиційних проєктів великого соціального значення і 3.3) стимулювання до участі в програмах територіального розвитку. *Пріоритети:* житлово-комунальне господарство і послуги; поводження з відходами, розвиток місцевих громад. *Методи:* економічні непрямі (*інструменти:* інноваційна, інвестиційна, кредитна, податкова політика, технології регіонального маркетингу, державно-приватне партнерство, міжнародні грантові програми, місцеві позики), соціально-психологічні. 3.4) створення нових робочих місць, сприяння самозайнятості населення. *Методи:* економічні непрямі (*інструменти:* мікрокредитування, міжнародні грантові програми, місцеві позики), соціально-психологічні.

Системну єдність структурних складових інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки забезпечує ефективна організація внутрішніх і зовнішніх взаємозв'язків, що зумовило необхідність удосконалення наукового підходу до поліпшення організаційно-правових засад його розвитку.

За результатами аналізу комплексу наявних інституціональних передумов розвитку інвестиційного механізму пост-конфліктного відновлення національної економіки обґрунтовано необхідність створення і правового закріплення програмного документу, що визначає концептуальні основи і принципи державної політики подолання наслідків конфлікту на усіх його стадіях за кожним зі структурних сегментів. Дорожня карта її реалізації має включати, серед інших, визначені вище цілі і завдання розвитку інвестиційного механізму економічного відновлення на пост-конфліктній стадії (після припинення активних військових дій, але до стадії політичного урегулювання конфлікту і відновлення територіальної цілісності держави). Правове закріплення мають отримати організаційно-методичні положення моніторингу результативності функціонування інвестиційного механізму економічного відновлення на пост-конфліктній стадії з визначенням системи відповідних показників і методики обчислення, їх місця в системі статистичних даних України. З урахуванням визначених ситуативних детермінантів потребують оновлення стратегічні напрями і пріоритети державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки, а також внесення змін і доповнень до податкового й інвестиційного законодавства України, що уможливитимуть ефективну реалізацію інвестиційного механізму і його структурний і функціональний розвиток на подальших стадіях урегулювання конфлікту.

Обґрунтовано, що організаційні засади розвитку інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення економіки України потребують удосконалення в частині створення порядків, процедур і протоколів взаємодії органів, які входять до складу сектору безпеки і оборони України, з державними органами управління, органами місцевого самоврядування, науковими установами, інституціями громадянського суспільства в процесі підготовки і реалізації Стратегії національної безпеки України, складовою якої є національна економічна безпека, національна фінансова безпека, національна енергетична безпека.

ВИСНОВКИ

В процесі дослідження поглиблено теоретичні положення, розвинуто інституціональні засади, удосконалено організаційно-методичні підходи та розроблено науково-практичні рекомендації щодо розвитку інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки. Результати дослідження конкретизовано у висновках.

1. На основі вивчення теоретико-методичних підходів і зарубіжного досвіду пост-конфліктного відновлення узагальнено і конкретизовано специфічні риси національної економіки країни-учасниці конфлікту. Визначені чинники (базисні і ситуативні), що детермінують зміст основних структурних сегментів державної політики пост-конфліктного відновлення, до яких віднесені: національна безпека і оборона, політико-правовий, державотворчий, соціальний і економічний. Узагальнені і систематизовані принципи формування і реалізації державної політики пост-конфліктного відновлення з виділенням групи загальносистемних (науковість, системність, гнучкість, безперервність) і діяльнісних (економічність, ефективність, поетапність, дискретність, відкритість, стратегічна перспектива). Виокремлено особистісний, мікро-, мезо-, макрорівень об'єктів зазначеної політики. Побудовано узагальнену архітектуру державної політики пост-конфліктного відновлення, що розкриває місце і роль у ній національної економічної системи.

2. На основі систематизації науково-практичного досвіду формування інвестиційного механізму пост-конфліктного відновлення обґрунтовано, що воно відбувається під впливом таких ключових факторів, як зрушення у структурі джерел інвестування і структурі інвестицій за економічною діяльністю та за країнами-інвесторами. Визначені особливості структурної і функціональної організації інвестиційного механізму пост-конфліктного відновлення на стадіях кризи, пост-конфліктного відновлення, після урегулювання конфлікту і довгострокового відновлення.

3. За результатами діагностики стану інвестиційного механізму соціально-економічного розвитку України визначені базисні і ситуативні детермінанти трансформації інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки. До перших віднесена його недостатня ефективність, що не забезпечувала економічної безпеки країни, зростання обсягів капітальних інвестицій і їх частки у ВВП, переважання коштів підприємств у структурі джерел інвестування (70 %), переважно промислових; стабільне зменшення частки бюджетних коштів (вдвічі за період 2010-2013 рр.) і частки коштів іноземних

інвесторів (менше 2 %). Визначені ситуативні детермінанти: на макрорівні – зростання основних абсолютних показників інвестиційних процесів, скорочення прямих інвестицій в економіку України з країн світу на 20 % і зміни в їх структурі за країнами і видами економічної діяльності; на мезорівні – порушення міжгалузевих комплексів (паливно-енергетичного, металургійного, транспортного) і зростання частки коштів місцевих бюджетів у структурі джерел інвестування; на мікрорівні – прискорення темпів зростання кількості юридичних осіб, зменшення кількості великих і середніх підприємств і зростання кількості малих і мікропідприємств (з визначенням лідерів за видами економічної діяльності); на особистісному – динаміка кількості ВПО, їх територіальна локалізація, обсяги матеріальної допомоги, показники зайнятості). Глибина конфлікту – 7 % території і 13 % населення.

4. Здійснено систематизацію інституціональних передумов розвитку інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення економіки України шляхом їх конкретизації і структурування за сегментами національної безпеки і оборони, державотворчим, соціальним та економічним. Виявлено, що сучасний комплекс інституціональних передумов розвитку інвестиційного механізму не закладає достатнього підґрунтя для трансформації його структурних елементів залежно від стадії конфлікту.

5. Обґрунтовано необхідність забезпечення і подальшого збереження структурної і функціональної цілісності економічних систем мікро-, мезо- і макрорівня на усіх стадіях подолання конфлікту, що виступає постулатом удосконалення методичного підходу до розвитку інвестиційного механізму її реалізації, який ґрунтується на забезпеченні повноти і завершеності інвестиційного механізму на кожній післякризовій стадії; гнучкості і адаптивності до зміни внутрішніх і зовнішніх умов функціонування; спрямованості на реалізацію цілей усіх структурних сегментів державної політики пост-конфліктного відновлення на усіх рівнях її об'єктів; забезпеченні економічної безпеки України. Методичний підхід передбачає як диференціацію цілей на усіх післякризових стадіях конфлікту, так і перегляд стратегічних напрямів економічного розвитку з визначенням завдань на різних рівнях об'єктів державної політики економічного відновлення, а також моніторинг результативності інвестиційного механізму за динамікою і критичними значеннями макроекономічних показників.

6. Обґрунтовані і сформульовані цілі інвестиційного забезпечення державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки як структурні елементи відповідного механізму. Визначені завдання, які конкретизують кожну ціль на макро-, мезо-, мікро- і особистісному рівнях об'єктів державної політики пост-конфліктного відновлення, і уточнені пріоритети, методи, інструменти і важелі інвестиційного механізму, які структуровані відповідно до завдань. Наведені науково-практичні рекомендації, сформовані з урахуванням визначених в роботі базисних і ситуативних детермінантів, у сукупності забезпечують удосконалення інвестиційного механізму пост-конфліктного відновлення економіки України.

7. Обґрунтовані наукові пропозиції щодо поліпшення організаційно-правових засад розвитку інвестиційного механізму пост-конфліктного відновлення економіки

України, які у правовій площині включають: затвердження програмного документу, що визначає державну політику подолання наслідків конфлікту в економічній сфері (який містить в собі дорожню карту її реалізації); затвердження організаційних і методичних засад моніторингу результативності функціонування інвестиційного механізму; перегляд стратегічних напрямів і галузевих пріоритетів пост-конфліктного відновлення; зміни і доповнення до податкового й інвестиційного законодавства. В організаційному напрямі обґрунтовано необхідність урегулювання взаємодії органів, які входять до складу сектору безпеки і оборони України, з державними органами управління, органами місцевого самоврядування, науковими установами, інституціями громадянського суспільства (порядки, процедури, протоколи тощо).

8. В цілому проведене дослідження дало змогу поглибити теоретичні уявлення про особливості пост-конфліктного стану національної економіки, визначити базисні та ситуативні детермінанти формування державної політики пост-конфліктного економічного відновлення та інвестиційного механізму її реалізації, визначити інституціональні передумови, концептуалізувати і удосконалити методичний підхід і організаційно-правові засади його розвитку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Рекова Н. Ю., Веріга Г. В., Чистюхіна Ю. А., Долозіна І. Л., Мойсеєнко К. Є., **Рагуліна Н. В.**, Олешко О. О. Трансформація місцевих фінансів пост-конфліктних територій на засадах фіскальної децентралізації : монографія / за заг. ред. проф. Н. Ю. Рекової. Краматорськ : ДДМА. 2017. 300 с. (12,4 ум. друк. арк.). *Особистий внесок: методи та інструменти оцінки фінансового потенціалу місцевих бюджетів пост-конфліктних територій України, розвинуто зміст і принципи бюджетної політики за умов пост-конфліктного відновлення національної економіки* (1,4 ум. друк. арк.).

Статті у наукових фахових виданнях

2. **Рагуліна Н. В.** Концептуалізація підходів до розбудови інвестиційного механізму пост-конфліктного відновлення економіки України. *Причорноморські економічні студії*¹. 2018. №25. С. 210-214 (0,46 ум.-друк. арк.).

3. **Рагуліна Н. В.** Інвестиційний клімат та методи покращення інвестиційного потенціалу на пост-конфліктних територіях України. *Ефективна економіка*². 2017. №12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6005> (0,61 ум.-друк. арк.).

4. Веріга Г.В., **Рагуліна Н. В.** Система місцевих фінансів як сукупність економічних відносин в умовах децентралізації. *Проблеми економіки: науковий журнал*³. 2017. №3. С. 242-247 (0,55 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено значення місцевих фінансів у формуванні фінансових ресурсів місцевих органів влади в умовах децентралізації та визначено недоліки національної бюджетної політики на місцевому рівні* (0,3 ум.-друк. арк.).

¹ Включено до міжнародних наукометричних баз даних: *Index Copernicus*

² Включено до міжнародних наукометричних баз даних: *Google Scholar, Index Copernicus*

³ Включено до міжнародних наукометричних баз даних: *Index Copernicus, Research Bible, Advanced Science Index, Google Scholar, Directory of Research Journals, Indexing DRJI, Universal Impact Factor, General Impact Factor.*

5. **Рагуліна Н. В.**, Шиліна Г. М. Обґрунтування методів та інструментів оцінки фінансового потенціалу місцевих бюджетів пост-конфліктних територій України. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2017. №1(40). С. 188-193 (0,45 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано методи та інструменти оцінки фінансового потенціалу місцевих бюджетів пост-конфліктних територій України* (0,23 ум.-друк. арк.).

6. **Рагуліна Н. В.** Інвестиційні гранти як інструмент стимулювання розвитку малого бізнесу в Україні. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2015. № 3. С. 238-243 (0,49 ум.-друк. арк.).

7. Ситнік І. В., **Рагуліна Н. В.** Теоретико-методичні основи управління процесом інтернаціоналізації бізнесу. *Менеджер: Вісник Донецького держ. ун-ту управління*. 2014. № 1. С. 38-42. (0,54 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок: систематизовано наукові та організаційні підходи до оцінки впливу інтернаціоналізації фірм на інвестиційне становище у країнах-реципієнтах* (0,27 ум.-друк. арк.)

8. **Рагуліна Н. В.** Напрями підвищення інвестиційної активності в регіоні. *Управління розвитком фінансово-економічної системи регіону в умовах світових інтеграційних процесів. Серія: Економіка*. Зб. наук. пр. Донецького держ. ун-ту управління. Донецьк: Ноулідж, 2014. Т. XIV. Вип. 288. С. 374-382 (0,40 ум.-друк. арк.).

Публікації апробаційного характеру

9. **Рагуліна Н. В.** Місцеві фінанси як сукупність соціально-економічних відносин за умов децентралізації. *Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: освітньо-наукові та виробничі засади: матеріали II Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 22-24 листопада 2017 р.)*. Миколаїв, МНАУ, 2017. С. 204-208 (0,15 ум.-друк. арк.).

10. **Рагуліна Н. В.** Методи покращення фінансового потенціалу за допомогою інвестицій в місцеві бюджети пост-конфліктних територій України. *Стратегічний потенціал державного та територіального розвитку: матер. Міжн. наук.-практ. конф. (м. Маріуполь, 3-4 жовтня 2017 р.)*. Маріуполь: ДонДУУ, 2017. С. 96-97 (0,15 ум.-друк. арк.).

11. **Рагуліна Н.В.** Макроекономічні передумови активізації руху інвестиційного капіталу в ЄС. *Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кременчук, 19–21 лютого 2015 р.)*. Кременчук, КрНУ ім. М. Остроградського, 2015. С. 296–297 (0,15 ум.-друк. арк.).

12. **Рагуліна Н.В.** Напрями підвищення інвестиційної активності в регіоні. *Регіональний розвиток – основа становлення української держави: матеріали III Міжнар. наук. практ. конф. (Секція 4 «Управління розвитком фінансово-економічної системи регіону в умовах світових інтеграційних процесів»)*. (м. Донецьк, 3-4 квіт. 2014 р.) Донецьк: ДонДУУ, 2014. 156 с. С. 117-120. (0,2 ум.-друк. арк.).

13. Sytnik I., Stopochkin A., **Ragulina N.** The macroeconomic preconditions of intensification of movement of investment capital in the EU. Назустріч викликам співробітництва між Україною та ЄС: досвід центрів ім. Жана Моне в Києві та Донецьку: Матеріали Міжн. конф. ім. Жана Моне (26 бер. 2015 р., м. Київ). – Маріуполь, 2015. С. 117-123 (0,65 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок: виявлено*

тенденції руху інвестиційних ресурсів в економіці ЄС на основі аналізу основних макроекономічних показників (0,22 ум.-друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

***Рагуліна Н. В.* Розвиток інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.**

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Донбаська державна машинобудівна академія Міністерства освіти і науки України, Краматорськ, 2018.

Дисертацію присвячено поглибленню теоретичних основ та інституціональних засад, удосконаленню організаційно-методичних до розвитку інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки. У роботі узагальнено і розвинуто теоретико-методичні підходи і зарубіжний досвід проведення державної політики пост-конфліктного відновлення національної економіки і формування її інвестиційного механізму.

Виявлені базисні і ситуативні детермінанти, розкриті інституціональні передумови розвитку інвестиційного механізму державної політики пост-конфліктного відновлення економіки України; сформульовано постулат і концептуальні основи, удосконалено методичний підхід до його розвитку. Удосконалений інвестиційний механізм відновлення економіки України на пост-конфліктній стадії шляхом трансформації цілей і завдань на особистісному, мікро-, мезо-, макрорівні з конкретизацією методів, інструментів і важелів їх досягнення, а також до поліпшення організаційно-правового забезпечення його розвитку.

Ключові слова: національна економіка, пост-конфліктне відновлення, детермінанти, інституціональні передумови, інвестиційний механізм, організаційно-правове забезпечення.

АННОТАЦИЯ

***Рагулина Н. В.* Развитие инвестиционного механизма государственной политики пост-конфликтного восстановления национальной экономики. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.**

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Донбасская государственная машиностроительная академия Министерства образования и науки Украины, Краматорск, 2018.

Диссертация посвящена углублению теоретических и институциональных основ, совершенствованию организационно-методических подходов к развитию инвестиционного механизма государственной политики пост-конфликтного восстановления национальной экономики. В работе обобщены и развиты теоретико-методические подходы и зарубежный опыт проведения государственной политики пост-конфликтного восстановления национальной экономики и формирования ее

инвестиционного механизма. Определены базисные и ситуативные детерминанты, раскрыты институциональные предпосылки развития инвестиционного механизма государственной политики пост-конфликтного восстановления экономики Украины; сформулированы постулат и концептуальные основы, усовершенствован методический подход к его развитию. Усовершенствован инвестиционный механизм восстановления экономики Украины на пост-конфликтной стадии путем трансформации целей, заданий на личностном, микро-, мезо-, макроуровне с конкретизацией методов, инструментов и рычагов их достижения, а также к улучшению организационно-правового обеспечения его развития.

Ключевые слова: национальная экономика, пост-конфликтное восстановление, детерминанты, институциональные предпосылки, инвестиционный механизм, организационно-правовое обеспечение.

ABSTRACT

Ragulina N. Development of the investment mechanism of state policy of national economy's post-conflict recovery. – Qualification scientific work as the manuscript.

Thesis for a Candidate of Economics degree by specialty 08.00.03 – National Economy and National Economic Management. – Donbas State Engineering Academy of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kramatorsk, 2018.

The research is devoted to the deepening of theoretical foundations and institutional principles, improvement of organizational and methodological methods for the development of the investment mechanism of the state policy of the national economy's post-conflict recovery.

Theoretical and methodological approaches and foreign experience of post-conflict recovery are generalized as well as specific features of the national economy of the country participating in the conflict are specified. The main structural segments of the state policy of post-conflict recovery (national security and defense, political and legal, state-building, social and economic) are determined. The principles of formation and implementation of state policy of post-conflict recovery are generalized and systematized: system-wide (scientific and systematic character, flexibility, continuity) and activity (economy, efficiency, phasing, discreteness, openness, strategic perspective) in the research. The necessity of definition of the individual, micro, meso-, macro-level objects of the state policy of post-conflict recovery is substantiated, and its generalized architectonics is described. The features of structural and functional organization of the investment mechanism of post-conflict recovery at the stages of the crisis, post-conflict recovery and after the settlement of the conflict and long-term recovery are determined.

The determinants of the transformation of the investment mechanism of the state policy of the national economy's post-conflict recovery are identified in the research: baseline (lack of efficiency of the investment mechanism of the Ukrainian economy development, growth of volumes of capital investments and their share in GDP, prevalence of enterprises' funds in the structure of sources of investment (70%), funds and share of funds of foreign investors); situational (at the macro level: growth of the basic absolute indices of investment processes, reduction of direct investments in the economy

of Ukraine and changes in their structure by countries and types of economic activity, on meso-level: violations of inter-sectoral complexes, growth of the share of local budget funds in the structure of sources of investment, at the micro level: the growth of the number of legal entities, the reduction of the number of large and medium-sized enterprises, the growth of the number of small and microenterprises by individual types of economic activity, at the level of individuals: dynamics of internally displaced persons, their territorial localization, the volume of material assistance, employment rates).

The complex of institutional preconditions for the development of the investment mechanism of the state policy of the national economy's post-conflict recovery which structured according to the segments of national security and defense, state-building, social and economic being is defined, and it is substantiated that this complex does not serve as a sufficient basis for the transformation of its structural elements depending on the stage of the conflict. The conceptual foundations of improvement of the methodical approach to the development of the investment mechanism of the state policy of the national economy's post-conflict recovery are substantiated. They proceed from the postulate that restoration and further maintaining structural and functional integrity of economic systems of micro-, meso- and macrolevel at all stages of overcoming the conflict is a basis of state policy of post-conflict recovery. The features of the methodical approach can be highlighted in number of points as follows: ensuring its completeness and integrity at each post-crisis stage; flexibility and adaptability to change internal and external conditions of functioning; the focus on the realization of the goals of all structural segments of the state policy of post-conflict recovery at all levels of its objects; ensuring economic security of Ukraine, as well as differentiating aims at all post-crisis stages of the conflict, updating strategic directions of post-crisis economic development, specifying tasks at all levels of the state policy of economic recovery, and monitoring the effectiveness of the investment mechanism.

Scientific proposals concerning program document defining the state policy of overcoming the consequences of the conflict in the economic sphere and a roadmap for its implementation, approval of organizational and methodological principles for monitoring the effectiveness of the functioning of the investment mechanism are established. Strategic directions and sectoral priorities of post-conflict recovery; changes in tax and investment legislation; procedures, protocols of the regulation of interaction between the security sector and defense sector of Ukraine with state authorities, local self-government bodies, scientific and public organizations are developed.

Keywords: *national economy, post-conflict recovery, determinants, institutional conditions, investment mechanism, organizational and legal support.*

Підписано до друку 21.11.2018. Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 0,9.
Обл.-вид. 0,9. Друк лазерний. Зам. № 855. Накл. 100 пр.

Видавець і виготівник
Донбаська державна машинобудівна академія
84313, м. Краматорськ, вул. Академічна, 72.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 1633 від 24.12.2003